

Levenskunst-5

Maieutiek 2023
najaar
Petra Bolhuis

1

Stoïcisme

Zeno sticht haar en Chrysippus is leider op hoogtepunt in derde eeuw v Chr. Het is een belangrijke school, ook in de Romeinse tijd, met grote namen. Omdat er veel is vastgelegd door die grote namen weten wij er ook nog veel van. Het past goed in de moderne tijd. (Seneca voor Managers en Covey cirkels van invloed zijn voorbeelden)

Geluk is i.i.t. Epicuristen niet in het vlees, maar juist in de ontkenning van wat het vlees wil. Het door het verstand ingegeven Goede is het enige dat telt. De enige ruimte die de mens helemaal zelf in de hand heeft en die ons dus vrij maakt is de ruimte om het Goede te doen. Dat wat niet van ons afhankelijk is, valt daardoor helemaal buiten het concept Goed.

2

Ethiek

- Ook hier is de fysica nodig voor de ethiek. Hier is er geen toeval, maar orde anders zouden wij geen (behoefte aan) orde kunnen ervaren in onszelf.
- De Rede ligt in het wereldplan. Je kunt het zoeken of het zoekt jou. (137)
- We moeten onderscheiden wat waarneming is en waarheid en wat emotie is en dus het oordeel over die waarneming (138) Hier ligt de overeenkomst met de epicuristen; wat *is* Goed noch Slecht, alleen mijn moraal kan Goed zijn. Kijk of je je kunt voegen in wat gebeurt, dat maakt gelukkig. Wat het lot is daar moet je idealiter van kunnen houden.
- De goede keuzes is doen wat passende handeling zijn, mits het lot het toestaat. Hier dus wel ruimte om politiek te bedrijven en deelnemen ten voordele van de stadstaat is redelijk en dus een passende handelswijze mits het lot het toestaat.

Methoden

- Marcus Aurelius is een laat voorbeeld maar omdat dit goed gedocumenteerd is hebben we een goed beeld van hoe het werkt.
- Definieer het object dat zich aan je zintuigen voordoet. Vraag je af 'wat is het echt?' (blz142) dat helpt om geen verkeerde waardeoordelen toe te kennen aan de wereld. 'Niet de dingen zelf brengen de mensen in verwarring, maar hun meningen over de dingen' schrijft Epictetus (50-130)
- Romeins stoïcijnse filosoof 50-130
- Discipline van begeerte, neiging en instemming. (H. Oefeningen blz. 123)
- Alles is één oefen je daarin.
- De totaliteit is goed en redelijk en menselijke logica, fysica en ethiek zijn dus ook één.
- Handel alsof het je laatste handeling is, oefen je in het sterven,

Aristotelisme

- In de Hellenistische periode verlaat het Aristotelische denken grotendeels de benadering die voor Aristoteles zelf zo belangrijk was. Het wordt een groep geleerden die de verkenning van de materialiteit zien als hun belangrijkste taak.(145)

Daarmee zien we dat hier de scheiding ook tot stand komt tussen:

1. Aristoteles als de vader van de moderne natuurwetenschappen en
 2. Aristoteles als degene die de onbewogen beweging als hoogste voorbeeld ziet van een op geluk gericht leven.
- Waar zijn denken wel leidt tot levensfilosofie is in de Islam (Ibn Baja)

Academie van Plato

Ook hier nemen andere denkers het over en ontstaat er voortdurende interpretatie Hadot beschrijft hoe men rond de derde eeuw voor Chr. terugkeert naar de Socratische levenswijze.

Er ontstaat kritiek (opnieuw) op degenen die menen iets zeker te weten.

In de tijd van Cicero wordt het belangrijkste dat men niet zeker kan weten en dat het daarom belangrijk is om die waarschijnlijkheid te aanvaarden die jij ziet. De filosoof is verplicht vrij te denken. Ook binnen de school die zich academie noemt is er sprake van scepticisme schrijft Hadot (blz. 148-150) Het is een betoog gericht op het opschorten van dogmatische betogen. De terugkeer naar de naïeve levenshouding zonder betoog is als de kindertekeningen van Cobra. Het proces maakt dat er een inspanning nodig is om naïef te zijn.

Romeinse keizerrijk en de filosofie

- In 86 voor Chr. verwoest Sulla Athene, maar meer dan dat is het een complex van factoren dat maakt dat de filosofische scholen drastisch veranderen in de tijd van het Romeinse keizerrijk.
- Al eerder was filosofisch onderwijs in handen gekomen van de overheid en daarvoor waren er rijke burgers die de scholen weer vlot trokken, maar altijd was er een breuk en niet een natuurlijke voortzetting. (152) De scholen verspreiden zich, maar dat betekende ook dat niet iedereen bronteksten had. Juist dan worden de bronteksten echter van het grootse belang, maar dan stolt ook de kennis en de methode lijdt daaronder. Lezen en tekst verklaren in plaats van betoog en leefwijze. Hier begint eigenlijk al de scholastiek zegt Hadot (blz. 155)

Openbaringen

- Wat nu plaatsvindt is een hernieuwde aandacht voor de openbaringen die in alle tradities die in de Hellenistische wereld voorkomen een rol speelden. (156)
- Daarmee worden de ouden dat wil zeggen Plato en Aristoteles opgevat als mensen die inzichten toebedeeld kregen door de goden of de muzen. Niet helemaal nieuw als we denken aan Diotima die Socrates inzichten gaf, maar nu aanleiding om te gaan denken dat anderen die deze inzichten niet hebben moeten leren van deze élite. Toen de Rede nog aanwezig was in de wereld wordt de nieuwe lezing van de bronteksten. De eigen mogelijkheden van leerlingen om tot inzichten te komen nemen af, laat staan dat ze het belangrijkste zijn zoals dat ooit door Socrates, Plato en Aristoteles geformuleerd werd.

Pythagoreers

- Vanaf de eerste eeuw is er ook een opleving van de pythagoreïsche leefwijze. Deze stroming wordt nu in terugblik gezien en beschreven als voorloper van het Platonisme.(160)
- Deze school was al aanwezig maar vrij uitzonderlijk en bloeit nu weer op. Ze eten vegetarisch, drinken water en hebben een heel eenvoudige leefwijze. (blijkbaar zonder baden) Er zijn veel kleine sektarische scholen, niet alleen filosofisch maar ook religieus. Dat onderscheid is niet eenduidig. Immers het mystieke, de goden en hun priesteressen en de natuur in al haar verschijnvormen zijn krachten waarmee men leeft.

Plotinus en Porphyrius

- Hier ontstaat een nieuwe fase van de filosofie van de levenskunst.
- Platonisme en Aristotelisme versmelten (161)
- Er zijn twee vormen van filosofisch leven namelijk het goede denken (leven van de geest) en goede doen (ascese en zorg voor anderen), aandacht voor zichzelf en aandacht voor anderen, maar beide zijn één in de mystieke ervaring van eenheid met het goddelijke.
- Het betoog en het handelen zijn nu alleen nog wegen om op te stijgen. Ze vormen de ladder die je wegrapt als je er bent. Maar maar je kunt niet blijvend bestaan in de versmelting.

Ongedeeldheid 'ontmoeten'

- Het is nu niet meer gedrag, betoog of oefening die een individu verandert, de ontmoeting die hierdoor mogelijk wordt gemaakt verandert iemand.
- Plotinus beschrijft stadia van bestaan waarbinnen men kan opklimmen naar de primordiale eenheid Of dit Logos, God of het Goede is, wordt irrelevant. Immers daar zijn geen woorden of onderscheidingen meer.
- De ziel kan redeneren omdat iets dat mogelijk heeft gemaakt. De ziel moet zich openstellen en luisteren naar de klank van dat wat haar roept.

Stadia bij Plotinus

1. Bewustwording van de rationele ziel dat zij zich los moet maken van de lichaamsziel (genot en pijn),
2. Bewustwording dat zij haar intellect niet van zichzelf heeft. In deze fase horen oefening thuis die bestaan uit betoog en ervaring
3. Dan is er de ontdekking dat beiden één zijn in het Intellect. Het intellect stelt zich open voor het ik en men moet luisteren (zich richten op)
4. Het Intellect worden is volkomen doorzichtig worden en opgaan in de gedachten
5. Dan worden we opgetild door de geest en zien we in dat er slechts één absoluut één is, waar het mogelijk wordt om te ervaren dat men zichzelf opheft én zichzelf ontplooit. Men wordt een minnende geest i.p.v. een denkende geest.

Daarmee zijn we taal en betoog voorbij en in het mystieke aanbeland.

Latere neo-platonisten

- Hier doet de Theürgie zijn intrede wat over het algemeen beschreven wordt als magie, maar waarvan Hadot zegt als we willen begrijpen wat dit met de filosofie van doen heeft moeten we er dieper induiken. Het heeft invloed op hermetisme en gnostiek en heeft invloed tot in de christelijke scholen.
- Het idee erachter is dat het menselijk vermogen beperkt is en dat de goden het initiatief hebben en de rituelen kiezen.
- Wat hier begint is een nieuw perspectief waarin de mens het niet op eigen of gezamenlijke kracht kan, maar zich moet onderwerpen aan goddelijke initiatieven en daarop moet reageren. Dit gaat een grote rol spelen in nieuwe vormen van levenskunst en werkt tot op de dag van vandaag door in opvattingen over het goede leven.